

Svar till Bigsten och Holmlund

MATS PERSSON
OCH MARIAN RADETZKI

REPLIK

Innan vi går in på sakinnehållet i Arne Bigstens och Bertil Holmlunds (2006) kommentar till vår artikel om globaliseringen (Persson och Radetzki 2006) vill vi peka på ett retoriskt knep som de använder. De skriver att vi skulle påstå att ”reallönerna i västvärlden måste falla”, och att vi skulle hävda att detta är ”en ofrånkomlig konsekvens” av utbudschocken. Det är helt enkelt inte sant. Vi skriver klart och tydligt i vår artikel att ”utbudschocken kan förväntas leda till fallande reallön”. *Kan förväntas* är någonting helt annat än *måste* och *en ofrånkomlig konsekvens*. Bigsten och Holmlund (BH) använder sig här av den välkända metoden att medvetet göra subtila felciteringar i syfte att få meningsmotståndaren att framstå som mer extremistisk, och mindre reflekterande, än han verkligen är.

Däremot *tror* vi att reallönerna kommer att falla, men det är ju någonting helt annat än att påstå att de *måste* falla. I själva verket anför vi mängder av litteraturreferenser och argument som talar mot vår tes och diskuterar sedan hur vi, när vi väger samman dessa argument, hamnar i slutsatsen att lönerna nog, trots allt, kommer att falla. Denna reflekterande och resonerande ansats tycks vara helt främmande för BH, som förvånat konstaterar ”... att relevant information (dvs information som talat mot vår tes; Perssons och Radetzkis anm) återfinns i de referenser de själva hänvisar till”.¹

Det skulle aldrig falla oss in att använda en sådan debattmetod mot BH.

Vi skulle aldrig försöka få dem att framstå som extremistiska och oreflekterande genom att t ex pådyvla dem åsikten att ”reallönen aldrig kommer att falla det allra minsta”. Att göra så vore ovärdigt – och vi tycker dessutom att vår ställning i sakfrågan inte behöver stöd av sådana debattknep.

Hur är det då med själva sakfrågan? Som vi påpekar i vår artikel finns det en rad allmän-jämviktsmekanismer som gör att ett ökat utbud av en nytthet inte nödvändigtvis måste leda till ett fallande pris. BH ägnar största delen av sin kommentar till att räkna upp sådana allmän-jämviktsmekanismer – och vi håller med. Dessa mekanismer finns, och ett ökat utbud av en viss nytthet måste därför inte nödvändigtvis leda till ett fallande pris. Men – och här citerar vi oss själva – handen på hjärtat: hur troligt är det, egentligen?

Antag att det hade gällt någon annan produktionsfaktor än just arbetskraft. Då skulle vi nog inte vara lika känslomässigt berörda, och då skulle vi troligen kunna föra en mer förutsättningslös diskussion. Om t ex utbudet av olja i världen plötsligt ökade med 30 procent (genom att nya, stora oljefyndigheter upptäcktes kring Atlantens kuster eller i Afrika) skulle nog alla nationalekonomer, inklusive BH, hålla med om att oljepriset troligen skulle falla – trots alla komplicerade allmän-jämviktseffekter.

Nu invänder kanske någon att det är stor skillnad på ett ökat utbud av arbetskraft och ett ökat utbud av olja; de människor som representerar det ökade utbudet av arbetskraft får ökade inkomster, vilket gör att de kan efterfråga konsumtionsvaror, och därmed träder speciella allmän-jämviktsmekanismer i funktion. Men samma argument kan anföras för fallet med ett ökat oljeutbud; även där finns det människor som

Mats Persson är professor i nationalekonomi vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet. Han har i sin forskning främst sysslat med makroekonomi och den offentliga sektorns ekonomi.
mp@iies.su.se

Marian Radetzki är professor i nationalekonomi vid Luleå tekniska universitet. Fokus i hans forskning har legat på internationella energi- och råvarumarknader.
radetzki@chello.se

¹ Vår agnostiska syn på svårigheten att bedöma vad som verkligen händer i världsekonomin sammanfattas i avsnittet med rubriken ”Svåra frågor har sällan entydiga svar”, s 13 i vår artikel.

(direkt eller indirekt, via stater och/eller företag) äger de nya oljefyndigheterna. Och dessa människor får också ökade inkomster, vilket gör att de kan efterfråga konsumtionsvaror – och då träder samma mekanismer i kraft som i fallet med arbetsutbudet. Men ändå skulle knappast ens BH hävda annat än att om nya stora oljefyndigheter skulle upptäckas – ja, då skulle nog priset på olja falla.

När det gäller arbetskraft är det kanske inte lika lätt att föra ett kallt och analytiskt resonemang; då stegrar vi oss inför de mänskliga och politiska problem som ett prisfall skulle föra med sig. Vi vill så gärna att inga problem ska uppstå. Och därför tar vi gärna vår tillflykt till de teoretiska subtiliteternas betryggande värld, där vi inte behöver ta ställning till någonting.

Så mycket om teorin. Hur är det då med empirin? BH kritiserar oss för att vi inte har något empiriskt stöd för våra tes att lönerna kommer att falla. Och det är alldeles sant. Västvärlden befinner sig just nu mitt uppe i ett dramatiskt skeende, och några tydliga och tillförlitliga empiriska data kommer inte att finnas förrän om ett par decennier. Svåra frågor har sällan enkla svar, och tillförlitliga data finns inte alltid tillgängliga förrän i efterhand. Den syn på akademikers roll i samhällsdebatten som BH här ger uttryck för liknar den som framfördes under 1970-talet, när en debattör kritiserade Assar Lindbeck för hans engagemang i kampen mot löntagarfonderna. Lindbeck hade nämligen inte kunnat redovisa några empiriska fakta som visade att det går illa för de länder som inför löntagarfonder. Därför borde han hålla tyst.²

Men även om det ännu inte finns empiriska data som visar vad som händer om världens arbetskraft plötsligt ökar med 30 procent eller mer så kanske

man kan använda historiska data som uppstått under mindre dramatiska förhållanden, och från dem dra slutsatser om vad som kommer att hända när stora chocker inträffar. Om det finns studier som visar att den tekniska utvecklingen (skill-biased technical change) under 1970- och 1980-talen var viktigare för lönesättningen än utrikeshandeln – då kanske man kunde hoppas att den tekniska utvecklingen ska vara viktigare än utrikeshandeln även under 2000-talet? Ja, låt oss innerligt hoppas att det förhåller sig så. Medan vi ändå är inne på förhoppningar kan vi lika gärna hoppas att just den typ av arbetskraft som finns i västvärlden ska vara skyddad mot konkurrens från de nya marknadsekonomierna. Men tänk om det inte är så?

När BH försöker anföra siffror som stöd för sina resonemang hamnar de ibland i konstigheter, bl a anför de siffror som säger att antalet anställda i tillverkningsindustrin i Kina *minska*t under det senaste decenniet. Möjligen är detta ett uttryck för BHs något naiva tilltro till de kinesiska myndigheternas officiella statistik – en tilltro som varken delas av FN eller Världsbanken eller IMF (dessa organisationer har valt att inte publicera några siffror över sysselsättningen i Kina, just på grund av svårigheten att få fram tillförlitlig statistik). Om den siffra som BH anför vore sann kan man ju fråga sig vart alla de tiotals miljoner människor tagit vägen som årligen strömmar till de stora städerna och industriregionerna. Men även om siffran *vore* korrekt är den irrelevant för vårt resonemang. En av huvudpoängerna i vår artikel är ju att det inte bara är tillverkningsindustrin som utsätts för konkurrens från de nya marknadsekonomierna. En lika hård konkurrens är att vänta inom tjänstesektorn, och vi anför anekdotisk evidens (återigen: det finns ännu inga tillförlit-

² För en diskussion av akademikers roll i debatten, se Persson (1996).

liga data) för hur olika servicebranscher börjar känna av denna konkurrens.³

När BH försöker använda siffror över bytesförhållandet (*terms of trade*) för att argumentera mot oss tror de att ett fallande bytesförhållande för Kina skulle tala mot vår tes. Så är dock inte fallet; ett fallande bytesförhållande för Kina kan mycket väl uppstå om kineserna producerar så stora volymer att de driver ner världsmarknadspriserna på sina egna produkter – vilket ändå kan vara förenligt med god lönsamhet för den kinesiska industrin, förutsatt att det finns stora skalfördelar i produktionen. Verkligheten är komplicerad; empiriska data måste användas med stor urskiljning och eftertanke, annars kan de lätt kasta ett tvivelaktigt sken över den som använder dem.⁴

Slutligen konstaterar vi att avsnitt 4 i BHs kommentar ("Andra aspekter") visar att de fortfarande försöker argumentera i termer av traditionell utrikes-handelsteori: alla tjänar på handel, nya innovationer skapar nya jobb i i-länder-

na i stället för dem som utlokaliseras. Ja, det är alldeles korrekt, och vi har aldrig hävdad något annat. Handel är bra, och en globaliserad värld leder till ett högre välstånd än en fragmenterad värld. Men även en globaliserad värld kan naturligtvis utsättas för chocker – att påstå något annat vore naivt. Och en del sådana chocker skulle mycket väl kunna leda till en förskjutning i inkomstfördelningen, från arbete till kapital. Vi tror att Kinas, Indiens och Östeuropas inträde på världsmarknaden är ett exempel på en sådan chock.

REFERENSER

Bigsten, A och B Holmlund (2006), "Överdrivna farhågor om hotet från Kina", *Ekonomisk Debatt*, årg 34, nr 2, s 68–73.

Persson, M (1996), "Professorn i politiken", i Jonung, L (red), *Ekonomerna i debatten*, Ingejörsvetenskapsakademien och Ekerlids Förlag, Stockholm.

Persson, M och M Radetzki (2006), "Kina, Sverige och globaliseringen", *Ekonomisk Debatt*, årg 34, nr 1, s 5–16.

³ För att inga missförstånd ska uppstå bör det påpekas att de flesta av våra exempel inom service-sektorn inte hänför sig till konkurrens från Kina, utan från Indien och Östeuropa.

⁴ Ett mer seriöst empiriskt resonemang som vi hade väntat oss att BH skulle åberopa, men som de märkligt nog inte nämner, utgår från det faktum att Kina har ett överskott i sin bytesbalans. Detta kan tolkas på en rad olika sätt, varav några är förenliga med vår tes, medan andra tolkningar inte är det. Vi har en öppen och agnostisk inställning till frågan om Kinas bytesbalans och ser fram mot en fördjupad diskussion om just den frågan.